

26 aprel Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günüdür

26 aprel Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı (ÜƏMT) tərəfindən 2000-ci ildə “Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günü” elan edilmiş və bu tarix hər il müxtəlif devizlər altında ÜƏMT üzv övlətləri tərəfindən qeyd olunur. Ölkəmizdə də bu əlamətdar hadisə müxtəlif silsilə tədbirlərlə həyata keçirilir.

Azərbaycan 1995-ci ildən ÜƏMT-nin üzvüdür və demək olar ki, həmin təşkilatın inzibati idarəçiliyi altında olan əksər konvensiya, müqavilə və sazişləri ratifikasiya etmişdir. Ölkəmizdə Əqli Mülkiyyət Agentliyinin təşəbbüsü ilə “Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günü”nə həsr olunmuş tədbirlərdə əqli mülkiyyət (ƏM) hüquqlarının innovasiya və yaradıcılığın inkişafına necə, hansı üsul və vasitələrlə töhfə verməsi barədə ictimaiyyət geniş məlumatlandırılır, əqli mülkiyyət gündəminin aktual məsələlərinin ümumi inkişaf kontekstinə təsiri və rolu açıqlanır.

COVID-19 pandemiyasının məhdudiyatları ilə əlaqədar bu tədbirlərin coğrafiyası kiçilsə də, tarixi gün öz aktuallığını saxlamaqdadır. Cari ildə ÜƏMT-in bu günlə əlaqədar yaydığı bəyanatı “Əqli mülkiyyəti və kiçik və orta müəssisələr. İdeyalarınızı necə kommersiyalaşdırmaq olar” mövzusunda həsr edilmişdir.

Ümumiyyətlə, iqtisadi və sosial inkişaf proseslərində əqli mülkiyyətin getdikcə artan əhəmiyyəti nəzərə alınmaqla dünya ölkələrində bu sahəyə xüsusi diqqət yetirilir. Ölkəmizdə də əqli mülkiyyət üzrə aparılan işlərdə intensivlik daha da artır və bu, aidiyyəti qurumların fəaliyyət planlarında, onların icra olunmasında, geniş mənada cəmiyyətin proseslərə qoşulmasının təşviq edilməsində özünü büruzə verir. Azərbaycanda əqli mülkiyyət sahəsində görülmüş işlərlə qısa tanışlıq belə, həyata keçirilən qərar və tədbirlərin miqyası və əhəmiyyətindən xəbər verir. Yalnız 2020-ci ildə bu sahəyə dair Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən 7 fərman imzalanmış, Milli Məclis tərəfindən 2 qanun, Nazirlər Kabinetinin 3 qərarı və 5 sərəncamı qəbul edilmişdir. Eyni zamanda, ölkəmizin bu sahə üzrə beynəlxalq əlaqələrinin və nüfuzunun təsir dairəsinin genişlənməsi baxımından əhəmiyyətli olan “1994-cü il 9 sentyabr tarixli Avrasiya Patent Konvensiyasının Sənaye nümunələrinin mühafizəsinə dair” Protokolunun təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il 5 may tarixli Qanunu qəbul edilmiş və respublikamız həmin protokola qoşulmuşdur.

Dövlət başçısının rəhbərliyi altında həyata keçirilən genişmiqyaslı iqtisadi və institusional islahatlar əqli mülkiyyət yönümündə də əhəmiyyətli dəyişikliklərə gətirib çıxarmış, bu sahədə vahid dövlət siyasətini həyata keçirən optimal idarəetmə strukturu yaradılmışdır. Qeyd etmək zəruridir ki, çalışan dövlət qulluqçularının sayı 43 nəfər, işləyənlərin ümumi sayı isə 32 nəfər azaldılaraq, il ərzində bir milyon 100 min manatdan artıq vəsaitə qənaət etmək mümkün olmuşdur. Dövlət büdcəsindən yalnız Əqli Mülkiyyət Agentliyinin dövlət qulluqçularına bərabər tutulan işçilərinin əməkhaqları maliyyələşdirilir. Agentliyin saxlanma xərcləri və tabeliyində olan üç mərkəzin (publik hüquqi şəxs) bütövlükdə fəaliyyəti özünümaliyyələşdirmə prinsipi əsasında həyata keçirilir. Bu isə institusional islahatın effektivliyinin təsdiqidir.

Ötən il - pandemiya dövrü bütün sahələrdə olduğu kimi, Əqli Mülkiyyət Agentliyinin gündəlik işinə də təsir etmiş, vətəndaşlara xidmət, iş ahənginin saxlanılması üçün müvafiq addımların atılması məcburiyyətində qalmışdır.

Bu sıradan dövlət başçısının hər zaman diqqətində olan vətəndaşlara xidmət sahəsi ayrıca qeyd olunmalıdır. Şəffaflıq və yüksək fəaliyyət səviyyəsi baxımından agentlikdə xidmətlərin, demək olar ki, əksər hissəsi onlayn rejimə keçirilmişdir. Eyni zamanda agentliyin Dövlət Xidmətləri Portalı üzərindən həyata keçirdiyi 19 xidmətdən 13-ü elektronlaşdırılıb və bununla vətəndaşlara daha operativ və səmərəli xidmət göstərmək imkanı yaradılmış, həmin xidmətlərin fasiləsiz fəaliyyət göstərməsi təmin edilmişdir.

Xidmət keyfiyyətinin və şəffaflığın təmin olunması üçün innovativ həllər sırasında ayrıca qeyd edilməli məsələlərdən biri də agentliyə müraciət edən vətəndaşların rəğbətə qarşılıdığı “Patentlərə, Əmtəə Nişanlarına Açıq Hədəf” (PƏNAH) rəqəmli informasiya sisteminin istifadəyə verilməsidir. Bu məhsul sıfırdan yerli məhsul kimi yaradılaraq, demək olar ki, bir milli brendə çevrilmişdir. Sistemin işə salınması ilə sənaye

mülkiyyəti obyektlərinin (yəni əmtəə nişanları və patentlər) qeydiyyatı sahəsində “vahid pəncərə” prinsipinin, şəffaflığın və çevikliyin tətbiqinə nail olunmuşdur. Sistem Hökumət Ödəniş Portalına uğurla inteqrasiya olunmuşdur.

Agentlikdə vahid və sahə üzrə unifikasiya edilmiş Çağrı Mərkəzinin fəaliyyəti də xüsusi vurğulanmalıdır. Vətəndaşlar Əqli Mülkiyyət Agentliyinin çoxşaxəli fəaliyyəti barədə məlumatı vahid sorğu mərkəzindən 960 “qaynar xətt” vasitəsilə ala bilərlər.

Aparılan islahatlar və yaradılan platformaların müsbət təsiri özünü statistik rəqəmlərdə də büruzə verir. Patent sisteminin inkişaf etdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlərin nəticəsi olaraq, ölkəmizdə patent və ixtira fəallığı artmışdır. Belə ki, il ərzində ixtira, faydalı model və sənaye nümunələrinə dair 3348 müraciət və ərizəyə baxılmış, müvafiq qərarlar qəbul edilmişdir.

Sənaye mülkiyyəti obyektləri üzrə dövlət reyestrində ixtiralarla dair 110 patent (2019-cu ildə 102), faydalı modellərlə dair 40 patent (2019-cu ildə 16), sənaye nümunələrinə dair 31 patent qeydiyyata alınmışdır.

Müvafiq dövlət reyestrində 1043 ədəd əmtəə nişanı qeydiyyatdan keçirilmiş, coğrafi göstəricidən istifadə hüquqlarına dair 2 şəhadətnamə milli iddiaçının adına qeydiyyata alınmışdır.

Müəlliflik hüququ sahəsində də müsbət dinamika müşahidə olunur - 2020-ci ildə 233 müəllifin 454 əsəri qeydiyyata alınmış, 468 şəhadətnamə verilmişdir.

Ölkəmizin əqli mülkiyyət sahəsi dinamik inkişaf edir

“Elektron xidmət” bölməsi vasitəsilə 91 müəllifin 192 əsəri qeydiyyatdan keçirilmiş və əsərin qeydiyyatı haqqında 197 şəhadətnamə təqdim olunmuş, 23 müqavilə qeydiyyata alınmışdır.

Ölkədə aparılan islahatlar və sahə üzrə nəticələr, nailiyyətlər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də dəyərləndirilir. Misal və müqayisə üçün bildirik ki, Qlobal İnnovasiya İndeksi (Qİİ) üzrə reytingdə Azərbaycan öz mövqelərini xeyli möhkəmləndirmişdir. Məsələn, “Kreativ fəaliyyətin nəticələri” bloku üzrə 2019-cu ildəki 84-cü yerlə müqayisədə 19 pillə irəliləyərək 65-ci yere, “Qeyri-maddi aktivlər” göstəricisi üzrə isə 2019-cu ildəki nəticəni (76-cı yer) 20 pillə yaxşılaşdıraraq 56-cı yere yüksəlmişdir. Ölkəmiz “Rezidentlərin ixtira müraciətləri” (64-cü yer) və “Rezidentlərin faydalı model müraciətləri” (50-cü yer) kimi göstəriciləri üzrə də kifayət qədər yuxarı sırada yer almışdır.

Dünya İqtisadi Forumunun Qlobal Rəqabətqabiliyyətlilik İndeksi üzrə sonuncu hesabatına görə isə Azərbaycan 141 ölkə arasında “əqli mülkiyyətin qorunması” göstəricisinə görə 30-cu yeri tutur. Bu göstərici üzrə ölkəmiz MDB dövlətləri arasında birinci yerdədir və Avropanın bir çox ölkəsindən irəlidədir.

Əqli mülkiyyət sahəsi dinamik sahə olaraq durmadan inkişaf edir, zamanla ayaqlaşır. Sürətlə inkişaf edən texnologiyalar da əqli mülkiyyət sahəsini bu trendlərə uyğunlaşmağa vadar edir. Əqli Mülkiyyət Agentliyi bu trendləri həm izləyir, həm də yeni dünyada texnologiyaların diktə etdiyi müasir qaydalar çərçivəsində əqli mülkiyyət hüquqlarının təmin olunması və qorunması işini davam etdirir.

Yaxından nəzər saldıqda bir sıra müəllif-hüquq pozuntularının məhz rəqəmsal məkanda baş verdiyinin şahidi oluruq. Agentlik bu yeni çağırışlara da layiqincə cavab verir. Misal üçün, ictimaiyyət arasında geniş rezonansa səbəb olan bir neçə hüquq pozuntusunu və agentliyin həmin pozuntuların aradan qaldırılmasında gördüyü işləri qeyd etmək yerinə düşər.

Azərbaycanın tanınmış bəstəkarı Elza İbrahimovanın qardaşı Çingiz İbrahimov bəstəkar E.İbrahimovanın adına açılmış “Youtube” kanalının “WediaCorp Azərbaycan” şirkəti tərəfindən “Youtube” portalına etdiyi şikayətlər nəticəsində bir çox musiqi nömrəsinin bağlanıldığını bildirmiş və bununla əlaqədar Əqli Mülkiyyət Agentliyindən kömək göstərilməsini xahiş etmişdir. Müraciət əsasında agentlik tərəfindən araşdırmalar aparılmış və görülmüş tədbirlər nəticəsində E.İbrahimovanın adına olan “Youtube” kanalında bağlanmış musiqi nömrələri açılmışdır.

Ç.İbrahimov məsələnin operativ və müsbət həll olunmasında göstərilən köməyə görə agentliyə öz minnətdarlığını bildirmişdir.

Bu qəbildən olan digər bir məsələyə diqqət yetirək. Görkəmli Azərbaycan bəstəkarı Fikrət Əmirovun vərasələrinin müraciəti əsasında məlum olmuşdur ki, onun “Şeyx Sənən” dram əsərinin tamaşasına bəstələdiyi “Kor ərəbin mahnısı” Belçikada yaşayan erməni əsilli Vardan Hovanissyan və musiqiçi Emre Gültekin tərəfindən oğurlanmış və “Houcher” adı altında “Karin” musiqi albomuna daxil edilərək rəqəmsal platformalarda yayılmışdır. Faktla əlaqədar bəstəkarın vərasələri və Xarici İşlər Nazirliyi ilə birgə zəruri işlər görülmüş, pozulmuş hüquqların bərpası üçün albomun istehsalçısı olan Belçikanın “Musiekpublique” şirkətinə qarşı müvafiq tələblər irəli sürülmüşdür. Nəticə etibarilə agentliyə daxil olmuş məktublarda şirkətin rəhbərliyi hüquq pozuntusuna görə Azərbaycan tərəfindən üzr istəmiş, onun ənənəvi (folklor) musiqi olduğunu zənn edərək istifadə etdiklərini bildirmiş, səhvlərini düzəltmək üçün bütün zəruri işləri görməyə hazır olduğunu qeyd etmişlər. Hazırda albomun satışı dayandırılmış və özge adla oraya daxil edilmiş “Kor ərəbin mahnısı” albomdan çıxarılmış, görkəmli bəstəkar Fikrət Əmirovun pozulmuş hüquqları bərpa edilmişdir.

Azərbaycan bəstəkarı Tofiq Quliyevin vərasəsi Eldar Quliyevin agentliyə müraciəti əsasında atası T.Quliyevin “Sənə də qalmaz” əsərinin musiqisinin

expose Armenian falsifications and fabrications or about primordial inhabitants of territory “Armenia”. Древние тексты и классические источники разоблачают армянские фальсификации и измышления или об исконных насельниках территории “Армения”; “Qədim mətnlər və klassik mənbələr erməniçilik saxtakarlıqlarını və uydurmalarını ifşa edir və ya ermənilərin Qafqaz avtohtonluğu cəhdləri” və s. kitabçalar, həmçinin “Erməni yadelli nağılları” kitabı və “Gəldim, gördüm..., mənimsədim” kitabçası (Azərbaycan, rus, ingilis və fransız dillərində) təkrar nəşr edilərək yayılmışdır.

Öncə də qeyd edildiyi kimi, əqli mülkiyyət sahəsi innovasiyaların inkişafı, texnologiyaların yeni qaydaları diktə etdiyi bir dövrdə öz fəaliyyətini davam etdirir. Müasir dövrün tələblərindən biri də elmlə iqtisadiyyat arasında düzgün körpünün yaradılmasından ibarətdir. Texnoloji cəhətdən inkişaf etmiş ölkələr məhz istifadə olunmuş “innovasiya potensialının istifadəsi” göstəricisinin yüksək olması ilə səciyyələnilir. Bu baxımdan ölkəmizdə elmi potensialın, ixtiraçılıq aktivliyinin artırılması böyük önəm kəsb edir. Bəs buna nail olmaq üçün hansı amillər vacibdir? Sözsüz ki, ən böyük amillərdən biri patentlərin tətbiqidir, vençur kapitalının startaplara axınının təmin olunmasıdır, elmlə sənaye arasında düzgün münasibətlərin qurulmasına nail olmaqdır. Məhz bu məsələlərin həlli məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 aprel 2021-ci il tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət

Agentliyinin tabeliyində olan Texnologiyaların Kommersiyalaşdırılması və Transferi Mərkəzi yaradılmışdır.

Bu mərkəz elm və sənaye arasında bağlantı, qarşılıqlı sifariş və təklif münasibətlərinin yaradılması, ixtiraçılıq fəaliyyətinin keyfiyyətcə artırılması və tətbiqi xarakter daşması üçün texnologiyaların transferi və əqli fəaliyyət nəticələrinin kommersiyalaşdırılması üzrə fəaliyyət göstərəcəkdir. Sadə dildə desək, alimlər, ixtiraçılar bazar münasibətləri, maliyyə vəsaitlərinin cəlb olunması, marketinq sahəsində hüquqi münasibətlərin tərtibatında kifayət qədər biliklərə malik olmaya bilərlər. Eyni zamanda, istehsalçılar, sənayeni təmsil edən şirkətlər aparılan araşdırmalar və elmi nailiyyətlərdən xəbərdar olmaya bilərlər. Bu boşluğun aradan qaldırılması və bu peşəkar körpünün yaradılması missiyasını Əqli Mülkiyyət Agentliyinin tabeliyində olan Texnologiyaların Kommersiyalaşdırılması və Transferi Mərkəzi yerinə yetirəcəkdir.

Bu mərkəzin yaradılmasının bilki Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günüdür şüarı ilə uzlaşması da ölkəmizin avangard islahatçı ölkələr sırasında olduğunu göstəricisidir.

Əqli Mülkiyyət Agentliyi beynəlxalq sahədə nailiyyətlərimizin artırılması istiqamətində də öz fəaliyyətini davam etdirməkdədir. Bu gün əqli mülkiyyət yönümündə fəal beynəlxalq əməkdaşlığın nəticəsi olaraq, Azərbaycanın nümayəndəsi ilk dəfə olaraq müəllif hüququ üzrə 1886-cı ildən qüvvədə olan və 170 ölkəni birləşdirən məşhur Bern Konvensiyası Assambleyasının sədri vəzifəsinə seçilmişdir. Bununla yanaşı, ÜƏMT-nin rəhbər orqanlarına 2020-ci ildə keçirilmiş seçkilərdə Azərbaycan yenidən ÜƏMT-nin fəaliyyətinin təşkilində xüsusi rolu olan Koordinasiya Komitəsinin və Program və Büdcə Komitəsinin üzvü seçilmiş, Azərbaycan nümayəndəsinin ÜƏMT-nin Katibliyində təmsil olunmasına nail olunmuşdur.

Əqli mülkiyyət sahəsində kadr potensialının gücləndirilməsi də agentliyin daim diqqətindədir. Bunun bariz nümunəsi kimi Bakı Dövlət Universiteti ilə agentlik arasında razılaşmaya əsasən orada yaradılmış Əqli Mülkiyyət Hüququ kafedrasını qeyd etmək lazımdır. Həmçinin bu sıradan agentliyin dəstəyi ilə Bakı Dövlət Universiteti ilə Fransanın Lion 2 Universiteti arasında ikili diplom proqramı çərçivəsində yaradılmış Əqli Mülkiyyət Hüququ magistraturasının əhəmiyyətini də vurğulamaq lazımdır.

Rəhman SALMANLI, “Azərbaycan”